

CHOROBY ZAKAŻNE I INWAZYJNE

HENRYK OBERFELD, HENRYK JANOWSKI

Konferencja Europejskiej Komisji Międzynarodowego Biura Epizootycznego (O.I.E.) w Wiedniu

W dniach od 1 do 5.X.62 r. odbyła się w Wiedniu konferencja Stałej Komisji Międzynarodowego Urzędu do walki z chorobami zaraźliwymi zwierząt (O.I.E.) poświęcona omówieniu obecnej sytuacji następujących chorób epizootycznych: a) pryszczycy, b) pomoru świń, c) choroby cieszyńskiej oraz d) brucellozy.

W konferencji wzięło udział 73 przedstawicieli państw europejskich oraz niektórych państw Bliskiego Wschodu (Izrael, Iran, Liban) i Afryki (Maroko). Ponadto w obradach uczestniczyli przedstawiciele organizacji międzynarodowych: OIE, FAO oraz UIC (Międzynarodowy Związek Transportu Kolejowego). Polskę reprezentowali autorzy niniejszego sprawozdania.

Pryszczycyca

Choroba ta nie była początkowo objęta programem konferencji. Do programu wstawiono ją później w związku z rozwojem sytuacji epizootycznej w krajach Bliskiego Wschodu. W krajach tych pojawił się na początku 1962 r. afrykański typ wirusa pryszczycy SAT₁ odznaczający się znaczną zjadliwością. W okresie kilku miesięcy choroba wywołana przez ten szczep rozprzestrzeniła się tak znacznie, że objęła Izrael, Irak, Syrię, Jordanię i Liban. Nowy szczep zarazka okazał się chorobotwórczy dla wszystkich gatunków zwierząt wrażliwych na pryszczycę, a jego szybkie rozprzestrzenianie ułatwiały miejscowe warunki hodowli zwierząt (duże stada koczownicze owiec). Środki sanitarno-weterynaryjne w warunkach krajów o których mowa okazały się mało skuteczne w walce z chorobą, co łącznie z początkowym brakiem szczepionki wyprodukowanej przy użyciu szczepu SAT₁ ułatwiało dalsze szerzenie się epizootii, która w kierunku północnym zaczęła zagrażać Turcji i pozostałym krajom europejskim, w kierunku zaś wschodnim — Iranowi i krajom Azji Południowej. W tych warunkach odbyły się konferencje OIE/FAO w Londynie, Paryżu i Teheranie po czym zwołano nadzwyczajne posiedzenie OIE/FAO, które odbyło się w Rzymie w dn. 20—21 lipca 1962 r.

Dla uniemożliwienia dalszego szerzenia się zarazy konferencja zaleciła: a) utworzenie wzdłuż południowej granicy Turcji pasa ochronnego przez zaszczepienie zwierząt wrażliwych szczepionką przeciwpryszczycową zawierającą wirus żywy osłabiony, b) utworzenie analogicznego pasa wzdłuż granicy między Irakiem a Iranem, w celu niedopuszczenia do szerzenia się zarazy w kierunku wschodnim, c) wyznaczenie przez FAO w porozumieniu z OIE grupy roboczej, w celu opracowania planu i zorganizowania akcji szczepień w terenie oraz dozoruwania należytego jej wykonania w początkowym okresie, d) utworzenie drugiego pasa ochronnego przez zaszczepienie zwierząt wrażliwych w europejskiej części Turcji oraz wzdłuż wybrzeży Bosforu i Dardaneli, a to w celu lepszego zabezpieczenia Europy przed epizootią. Do tego celu zalecono zastosowanie szczepionki inaktywowanej wyprodukowanej przy użyciu szczepu SAT₁. W ten sposób zalecono utworzenie w Turcji dwóch pasów bezpieczeństwa złożonych ze zwierząt uodpornionych. Między tymi pasami zalecono pozostawienie „strefy wykrywania choroby” (zone de détection) zwierząt wrażliwych. Na obszarach objętych zarazą zalecono wzmocnienie akcji wykrywania ognisk choroby i wprowadzenie

stałego określania typów zarazka. Wokół ognisk choroby zalecono wykonywanie szczepień pierścieniowych przy użyciu szczepionki zawierającej żywy wirus. Powyższe środki zalecono stosować w zapowietrzonych krajach tak długo, dopóki nie uwolnią się one od zarazka typu SAT₁.

Zanim jednak zdołano wprowadzić w życie powyższe zalecenia, ogniska zarazy zostały stwierdzone w Turcji oraz w Iranie. Stanowiło to dalsze wzmoczenie zagrożenia państw europejskich oraz azjatyckich. Władze OIE oraz FAO uznały więc za wskazane ponowne przeanalizowanie sytuacji przy okazji konferencji w Wiedniu, zwołanej pierwotnie dla omówienia innych problemów epizootycznych.

Z dużym zainteresowaniem uczestnicy konferencji wysłuchali sprawozdań o sytuacji epizootycznej w państwach nowo-zapowietrzonych.

A. Rafyi z Iranu doniósł, że pierwsze ognisko zarazy wywołanej przez typ SAT₁ zostało stwierdzone w tym kraju przez Instytut w Pirbright 18 lipca 1962 r. Pojawiło się ono w miejscowości położonej blisko granicy z Irakiem. Do 17 września 1962 r. typ SAT₁ został stwierdzony w dalszych 35 ogniskach na 50 badanych. W pozostałych ogniskach został stwierdzony typ A względnie O. Zaraza występowała głównie u bydła, rzadziej zaś u owiec. Przebieg kliniczny choroby był mniej lub bardziej ciężki i zależał od wieku zwierząt zakażonych. Śmiertelność u bydła dorosłego wynosiła 10—20%.

Szczip SAT₁ został zaadaptowany do hodowli komórek nerki owcy, przy czym miano wirusa wynosiło 10^{6,9}—10⁷. Z wirusa uzyskanego w ten sposób sporządzono szczepionkę wg metody stosowanej dotychczas przy szczepach typu A i O. Do inaktywacji wirusa w szczepionce użyto formolu oraz temperatury 25° C przez okres 40 godzin. Po przeprowadzeniu kontroli szczepionki na nieszkodliwość i zdolność uodporniającą zastosowano ją u bydła zagrożonego, stosując dawkę 10 ml na zwierzę (ciężar ciała bydła ras tamtejszych wynosi 60—100 kg). Stwierdzono skuteczność szczepionki, ale długość odporności nie została dotąd określona.

D. Bester (Turcja) — podał, że stwierdzono kilka rozrzuconych po kraju ognisk choroby wywołanych przez typ SAT₁.

Po scharakteryzowaniu sytuacji przez delegatów pozostałych krajów zapowietrzonych typem SAT₁, przystąpiono do dyskusji mającej na celu wysunięcie wniosków w sprawie akcji, jaka winna być podjęta dla zapobieżenia groźbie dalszego szerzenia się zarazy.

W wyniku dyskusji uchwalono następującą rezolucję:

Stosownie do rezolucji podjętej przez Komitet OIE podczas XXVIII sesji generalnej odbytej w Paryżu, w maju 1960 r. oraz w związku z pojawieniem się w Europejskiej części Turcji egzotycznego szczepu wirusa pryszczycy, zbrali się na nadzwyczajne posiedzenie w Wiedniu, w dniach 1—2 września 1962 r., kierownicy służb weterynaryjnych krajów członkowskich OIE Europy i Bliskiego Wschodu. W zebraniu uczestniczyli również zainteresowani pracownicy naukowcy, przedstawiciele FAO, przedstawiciele Komisji Europejskiej FAO do walki z pryszczycą oraz przedstawiciele UIC.

Po wysłuchaniu sprawozdań delegatów krajów zapowietrzonych typem SAT₁ wirusa pryszczycy oraz po wyrażeniu opinii przez wszystkich kierowników służb weterynaryjnych, jako też przez eks-

pertów naukowych zebranie postanowiło, co następuje:

1). Zebranie potwierdza uchwały i wnioski podjęte lub zaaprobowane uprzednio: w Paryżu, w maju 1960 r. (uchwała dotycząca szerzenia się i zapobiegania pryszczycy w poszczególnych krajach oraz w skali świata), w Paryżu, w maju 1962 r. (uchwała X Konferencji Stałej Komisji do walki z pryszczycą OIE), oraz w Teheranie, w czerwcu 1962 r. (zebranie FAO/OIE). Zebranie zaleca, aby w zależności od sytuacji sanitarnej i stopnia rozszerzenia się epizootii były stosowane środki walki odpowiadające nowym warunkom.

2). Zebranie podkreśla, że podstawowymi środkami walki przeciw pryszczycy winny być zarządzenia sanitarno-weterynaryjne. Należy je stosować z możliwie największym rygiorem — głównie w Europie. W szczególności winny być nadal ostro stosowane takie środki jak kontrola ruchu zwierząt, dezynfekcja wszystkich przedmiotów zakażonych, głównie środków transportu zwierząt, izolacja ognisk choroby oraz kwarantanna.

Ze względu na profilaktykę międzynarodową zebranie uważa za pożądane, aby państwa, w których pojawi się egzotyczny typ zarazy, zakazywały we własnym zakresie eksportu zwierząt lub produktów zwierzęcych pochodzących z obszarów zakażonych. Zakaz ten winien obowiązywać co najmniej do czasu kiedy OIE będzie w stanie zawiadomić inne kraje o sytuacji epizootycznej kraju zapowietrzonego.

3). Zebranie zaleca wszystkim krajom zwiększyć wysiłki w kierunku szybkiego rozpoznawania typu wirusa w czasie pojawiania się ognisk zarazy na ich terytorium.

4). Uczestnicy konferencji uważają, że dla zapewnienia pełnej skuteczności metody wybijania („stamping out”) przyjętej uprzednio dla najszybszego likwidowania pierwszych ognisk zarazy wywołanych przez wirus egzotyczny nieodzowne jest, aby dyrektorzy służb weterynaryjnych posiadali niezwłocznie pełnomocnictwa do podejmowania w swoim zakresie decyzji w sprawie uboju zwierząt i stosowania wszystkich innych środków, które uznają za konieczne. Pełnomocnictwa te mogą rozciągać się na pewien określony czas, bądź dotyczyć oznaczonej ilości ognisk choroby.

5). Zebranie zwraca uwagę na wielkie niebezpieczeństwo przeniesienia wirusa z dużej odległości za pośrednictwem zwierząt żywych lub produktów zwierzęcych (mięso, skóry, włosie i inne), transportowanych koleją, statkami, samolotami lub samochodami. W tej sprawie należy mieć na uwadze uprzednie zalecenia przyjęte w Brukseli w czerwcu 1960 r. na wspólnym zebraniu OIE oraz FAO (sprawy dotyczące produktów zwierzęcych) oraz na X Konferencji Stałej Komisji do walki z pryszczycą OIE, odbytej w maju 1960 r. (sprawa dezynfekcji).

Delegaci stwierdzają z zadowoleniem istnienie w tej sprawie współpracy międzynarodowej pomiędzy Związkiem Międzynarodowym Transportu Kolejowego (UIC), Organizacją Międzynarodową Transportu Morskiego (IMCO) oraz Organizacją Międzynarodowego Cywilnego Transportu Lotniczego (OACI).

6). Zebranie podkreśla potrzebę zastosowania szczepień w postaci pasów ochronnych (vaccinations de zones) dla zabezpieczenia przed ewentualnymi skutkami niedociągnięć wynikłych przy stosowaniu środków sanitarno-weterynaryjnych.

Pasy te winny spełniać rolę zapór, przy czym rozwój epizootii na tych obszarach winien być ściśle obserwowany.

Przy obecnej sytuacji epizootycznej należy z największym pośpiechem utworzyć taki pas przede wszystkim wzdłuż granic bułgarsko-grecko-tureckich, włączając wyspy małe oraz Cypr.

W obszarze tym należy zastosować wyłącznie szczepionkę inaktywowaną, zwierzęta zaś szczepione znakować dla umożliwienia ścisłej kontroli ich ruchu.

Jeżeli sytuacja epizootyczna uległaby zmianie przed wcieleniem w życie powyższych postanowień, wówczas Stała Komisja do walki z pryszczycą OIE oraz Komisja Europejska do walki z pryszczycą FAO, po porozumieniu się, zaleca krajom zainteresowanym utworzenie nowych pasów ochronnych.

Sprawą pilną jest również poddanie szczepieniom masowym wszystkich gatunków zwierząt wrażliwych w okolicach Stambułu oraz na terenach, na których stwierdzono nowe ogniska choroby. Szczepienia te będą mogły być rozciągnięte na całą Turcję — w zależności od ilości posiadanej szczepionki inaktywowanej.

Stosowanie szczepionki żywej osłabionej może mieć miejsce tylko wtedy, gdy choroba wykazuje znaczne rozprzestrzenienie, które nie może być opalone innymi środkami.

7) Władze weterynaryjne krajów Bliskiego i Środkowego Wschodu, zakażonych lub bezpośrednio zagrożonych pryszczycą, winny postępować zgodnie z zaleceniami przedstawionymi wyżej oraz dążyć do stworzenia odpowiednich warunków do ich realizacji. Należy pamiętać, że wyniki szczepień są bezpośrednią funkcją skuteczności środków sanitarno-weterynaryjnych.

8). Rozważając środki mające znaleźć zastosowanie, wysuwa się potrzebę stworzenia funduszu, który obecnie jest niewystarczający.

Zebranie aprobuje wszystkie decyzje, które zostały przyjęte zarówno w Teheranie, jak i na konferencji FAO w lipcu 1962 r. w Rzymie oraz na konferencji OIE w Paryżu, w sprawie międzynarodowej współpracy dla stworzenia wspólnego funduszu środków materialnych.

Zebranie prosi dyrektorów służb weterynaryjnych o dołożenie wszelkich starań dla przewyższenia w możliwie krótkim czasie trudności administracyjnych stojących na drodze do realizacji tych dążeń. Pomoc może mieć pełną wartość tylko wtedy, jeżeli będzie udzielona bez zbędnej zwłoki.

9). Oprócz bezpośredniej pomocy finansowej należy pamiętać o potrzebie dostarczania innych środków pomocy. Każdy kraj winien poczuwać się do obowiązku okazania pomocy w zakresie środków, którymi rozporządza; w szczególności pożądana jest pomoc w postaci narzędzi i wyposażenia, pomoc fachowców o których proszą rządy lub laboratoria zainteresowane, pomoc w postaci szczepionek i inne.

Poparcie winny znaleźć prace miejscowe, np. praca naukowa i produkcja szczepionki w Instytucie Razi w Iranie winny być rozwinięte. Instytut ten winien spełniać rolę regionalnego laboratorium rozpoznawczego pod kierunkiem laboratorium światowego w Pirbright.

Dla uniknięcia pomyłek ewentualna pomoc winna być kierowana do dwóch organizacji międzynarodowych, tj. do OIE i FAO.

10). Zaleca się również krajom europejskim wysyłanie na tereny zakażone fachowców, w celu zapoznania ich z wirusami egzotycznymi. Zabrania się jednak wprowadzania tych wirusów do Europy aż do nowych zaleceń w tej sprawie.

Po przyjęciu powyższej rezolucji przewodniczący Komisji Europejskiej OIE dr E. Fritsch (Szwajcaria) zwrócił się do zebranych z apelem o upoważnienie Prezydium Komisji do przygotowania i następnie zebranie wniosków w sprawie utworzenia stałego funduszu pieniężnego do walki z chorobami zaraźliwymi zwierząt. Uzasadniony potrzebę stworzenia takiego funduszu, dr Fritsch zwrócił się do delegatów wszystkich krajów z prośbą o czynienie starań, aby poszczególne rządy ustosunkowały się pozytywnie do tej propozycji. Zebranie wniosek przyjęło.

Pomór świń

Wygłoszono 10 referatów, w których przedstawiono występowanie i szerzenie się choroby w poszcze-

gólnych krajach, metody walki i profilaktyki oraz niektóre problemy badawcze.

Ch. Ganew (Bułgaria) — przedstawił historię choroby w swoim kraju, stwierdzając, że w latach 1920/21, 1941, 1953, 1956 notowane były epizootie, które wyrządziły duże straty. Od 1958 r. opanowano zarazę dzięki zastosowaniu aktywnych metod walki polegających na szybkim uzdrawianiu stad zakażonych, na niszczeniu wirusa oraz na zastosowaniu szczepień. Szczególnie skuteczne okazało się usuwanie ze stad zakażonych zwierząt z podwyższoną temperaturą oraz roztoczenie opieki sanitarno-weterynaryjnej nad stadami zakażonymi — aż do ich uboju (uchwała V Sesji OIE). Obecnie pomór występuje sporadycznie w północno-zachodnich rejonach kraju. Źródłem zarazy są zwykle zwłoki zwierząt zakażonych wyrzucane przez Dunaj. Celowe byłoby zawarcie dwustronnych umów z sąsiednimi krajami w sprawie zastosowania przygranicznych pasów bezpieczeństwa zwierząt szczepionych. W ogniskach choroby stosuje się u świń zdrowych surowicę przeciwpomorową, w zagrodach zaś zagrożonych — szczepionkę CV. W zagrodach zapowietrzonych stosuje się także doświadczalnie szczepionkę lapinizowaną. Wypróbowano również metodę bułgarską, przy której podaje się równocześnie surowicę, CVV oraz środek stymulujący. Zaniechano stosowania szczepionki tkankowej inaktywowanej wg autorów rumuńskich.

A. G. Beynon (Anglia) — zakomunikował, że w Anglii opracowane zostały nowe przepisy walki z pomorem, które częściowo wprowadzono w życie 1 stycznia 1962 r. W 1963 r. zostanie wprowadzona metoda wybijania z urzędu, za odszkodowaniem płatnym w dniu uboju. Odszkodowanie będzie wynosiło 100% wartości za zwierzęta zdrowe oraz 50% — za zwierzęta chore. W nowych przepisach zwrócono większą uwagę na rozpoznawanie choroby (obowiązek meldowania o chorobie wyższym władzom weterynaryjnym), wprowadzono konieczność potwierdzania rozpoznania trudniejszych przypadków choroby przez laboratorium specjalistyczne, wprowadzono zakaz wywożenia i wwożenia zwierząt i innych przedmiotów z zagród zapowietrzonych, wprowadzono obowiązek dezynfekcji, zakazano wprowadzania nowych zwierząt do zagród zapowietrzonych przed upływem 14 dni po usunięciu zwierząt chorych, zakazano używania szczepionek zawierających żywy wirus, zaplanowano szersze użycie szczepionki CV oraz ograniczono import niegotowanego mięsa świń i jego przetworów z krajów silnie zapowietrzonych pomorem, lub też z krajów, w których stosowane są szczepionki zawierające żywy wirus.

A. Ademollo (Włochy). Pomór świń występuje we Włoszech w formie enzootycznej od 1944 r., kiedy został wprowadzony do południowych prowincji przez wojska. Choroba występuje w ciągu całego roku, ale najczęściej stwierdzana jest w jesieni i w zimie. Do 1945 r. używano wyłącznie szczepień czynno-biernych wirusem zjadliwym. Później zaczęto używać CVV, ale zaniechano tego z powodu niekorzystnych wyników. Obecnie stosuje się szczepienie czynno-bierne przy użyciu szczepu zjadliwego bądź lapinizowanego. Ten ostatni jest używany w coraz większej ilości. W 1961 i 1962 r. użyto go czterokrotnie więcej niż wirusa zjadliwego. Przy obu metodach uzyskuje się dobre wyniki. W 1962 r. obserwowano przełamania odporności po 2—7 miesiącach po szczepieniu. Przyczyny ich nie ustalono.

K. R. Storiko (NRF). Pomór świń występował w 1961 r. w ilości znacznej, tj. w 2804 ogniskach. Stanowi to ponowny wzrost ilości przypadków pomoru do poziomu 1951., kiedy stwierdzono 2912 ognisk. Choroba jest zwalczana z urzędu. Istnieje obowiązek meldowania choroby lub jej podejrzenia. W przypadku stwierdzenia pomoru świń w zagrodzie wszystkie świnię poddaje się ubojowi, wyko-

nuje się wielokrotnie dezynfekcję, zarządza się ilości zakaz obrotu zwierzętami. Wprowadzenie nowych świń po usunięciu zakażonych dopuszczone jest po 6 tygodniach. Surowicy przeciw-pomorowej oraz szczepionek zawierających żywy wirus nie stosuje się. Używa się szczepionki CV, która nie jest jednak w pełni skuteczna. Walkę z pomorem opiera się głównie na stosowaniu zarządzeń sanitarno-weterynaryjnych, a nie na szczepieniach, które stosowane są masowo tylko w przypadkach znacniejszego rozprzestrzenienia się zarazy. Po opanowaniu zarazy należy szczepienia ograniczać.

G. Kubin (Austria) — przedstawił wyniki badań własnych nad namnażaniem wirusa pomoru świń w jednowarstwowych hodowlach komórek jąder świń. Przeprowadzono 28 pasażów szczepu zjadliwego. Pasaże 4, 8 i 12 wywołały zakażenie i śmierć świń z objawami typowego pomoru. Świnię zakażoną pasażem 21 w rozcieńczeniu 10⁻⁵ padły po 16 dniach po zakażeniu, natomiast zakażone tym samym pasażem w rozcieńczeniu 10⁻⁷ pozostały zdrowe.

W komórkach jąder świń wirus nie powodował zmian cytopatycznych. Jeżeli jednak w 4 dni po zakażeniu komórek wirusem pomoru dodano do nich wirus choroby cieszynskiej w ilości 30—100 TCID₅₀ (dawek zakażających 50% kultur komórek), wówczas po dalszych 3—4 dniach obserwowano charakterystyczne zmiany cytopatyczne. Komórki zakażone samym wirusem choroby cieszynskiej zmian takich nie wykazywały. Nie stwierdzono dotąd jednak, który z wirusów wywoływał zmiany. Badania nad odczynem seroneutralizacji są w toku.

H. Gasse (Francja) — przedstawił obecny stan pomoru świń we Francji. Do 1960 r. choroba ta wykazywała charakter enzootii. W 1961 r. ilość przypadków choroby wzrosła do 721 ognisk, a w pierwszym półroczu 1962 r. zarejestrowano 1031 nowych ognisk. Walka z chorobą oparta jest na stosowaniu klasycznych środków sanitarno-weterynaryjnych w ogniskach zapowietrzonych oraz na wykonywaniu szczepień szczepionką lapinizowaną z dodatkiem surowicy lub (częściowo) bez surowicy. Szczepienia stosowane są głównie w rejonach najbardziej zagrożonych i zapowietrzonych pomorem. Do szczepień używa się przeważnie wirusa lapinizowanego namnażanego w tkankach. W 1962 r. zaszczepiono ponad 1 milion świń. Szczepienia dają dobre wyniki, jeżeli wykonywane są zgodnie z instrukcją. W ośmiu departamentach granicznych z Pirenejami stosowane jest wyłącznie wybijanie świń chorych i podejrzanych o chorobę i o zarażenie. Środki te podyktowane są wielkim niebezpieczeństwem wynikającym z szerzenia się pomoru afrykańskiego świń w Hiszpanii i w Portugalii oraz z braku metod szybkiego różnicowego rozpoznawania tych dwóch chorób. W ciągu pierwszego półroczu ub. r. wybito 1007 świń w 106 ogniskach. W warunkach francuskich podjęcie urzędowego programu walki z pomorem świń natrafia na trudności praktyczne i ekonomiczne — znacznie trudniejsze do przewyżnienia niż ma to miejsce przy walce z pryszczycą. Trudności te dotyczą głównie rozszerzenia szczepień szczepionką lapinizowaną, sposobów kontrolowania obrotu świń oraz organizowania masowych szczepień świń na terenach zapowietrzonych.

D. J. Vervoorn (Holandia) — zapoznał zebranych z metodami i wynikami walki z pomorem świń w swoim kraju.

Pomór świń istnieje w Holandii od 1899 r., ale ustawowo zwalczanie choroby, polegające na kwarantannie zagród zapowietrzonych, wprowadzone zostało w 1936 r., wybijanie zaś świń chorych względnie podejrzanych — dopiero w 1961 r. Oprócz tego stosowano środki profilaktyki nieswoistej. Nie wykonywano również na szerszą skalę szczepień zapobiegawczych, przy których używano początkowo szczepionki formalinizowanej, później zaś CVV.

Pomór świń notowany był corocznie, ale w latach 1939/40, 1952, 1954 oraz 1960/61 miały miejsce znaczne epizootie choroby. Wzrost przypadków pomoru w ostatnich latach związany był ze znacznie zwiększoną populacją i zagęszczeniem świń, ze wzmocnionym ich transportem oraz z większą wymianą świń między fermami. Nie zaobserwowano większych różnic sezonowych w występowaniu choroby w ostatnich latach. Trudności walki z chorobą związane były z długim często okresem wylegania choroby, z trudnościami jej rozpoznawania oraz z występowaniem utajonych zakażeń. Dotyczyło to szczególnie macior, które zakażone w okresie ciąży, stawały się siewcami wirusa po porodzie. Dnia 1 maja 1960 r. wprowadzono w życie nowy plan walki z chorobą. W gospodarstwach zakażonych zastosowano metodę wybijania zwierząt chorych i podejrzanych o chorobę, macior prośnych oraz prosiąt. Pozostałe zwierzęta zdrowe postanowiono szczepić szczepionką lapinizowaną z dodatkiem surowicy. Ponadto stosowano również inne klasyczne zarządzenia sanitarno-weterynaryjne, jak dezynfekcję, kwarantannę itd. Ubój zwierząt chorych przeprowadzono w wydzielonych rzeźniach. Zwrócono również dużą uwagę na propagandę metod i celów walki z pomorem świń wśród lekarzy wet. i hodowców. W celu niedopuszczenia do rozprzestrzenienia się pomoru w okręgach posiadających rozwiniętą hodowlę zarodową (północno-wschodnie części kraju), zastosowano tam wyłącznie metodę wybijania oraz wydano zakaz wprowadzania do tych okręgów świń z pozostałych połaci kraju. Zakaz ten nie dotyczył świń przeznaczonych bezpośrednio do uboju. W ten sposób istniała w tym kraju dwójka metoda walki z pomorem świń.

Dnia 1 kwietnia 1962 r. ujednociono sposób walki z pomorem świń na całym obszarze kraju. Obowiązujące przepisy przewidują urzędowe wybijanie zwierząt chorych, podejrzanych i innych, o których była mowa wyżej oraz urzędowe szczepienie zwierząt pozostałych szczepionką lapinizowaną z dodatkiem surowicy. Odnowę stada należy zacząć od wprowadzenia świń szczepionych CVV przed co najmniej trzema tygodniami. Farmerom nie wolno również sprzedawać prośnych macior przed upływem co najmniej trzech tygodni od chwili zakończenia postępowania przeciwepizootycznego w danej fermie.

Metody powyższe przyczyniły się do spadku ilości ognisk pomoru w 1962 r., ale za wcześnie jest wyciągać wnioski ostateczne, gdyż spadek ten jest częściowo wynikiem zarządzeń ograniczających ruch zwierząt w związku z walką z pryszczycą. Bardzo korzystne dla wyników walki z chorobą okazało się szybkie meldowanie o wybuchu pomoru przez farmerów. Przyczyną jest chęć uzyskania 100% odszkodowania za ubój zwierząt zdrowych, podczas gdy za likwidację zwierząt chorych właściciel uzyskuje 50% wartości.

Wyniki stosowania szczepionki lapinizowanej były dobre. Nie stwierdzono rewersji zjadliwości szczepu ani też jego wydalania do otoczenia i nowych ognisk choroby. Używano szczepionkę lapinizowaną produkcji USA (Pitman — Moore Lab.).

K. Kilchsperger (Szwajcaria). Pomór świń występuje sporadycznie, ale co 6—8 lat notowane są znaczniejsze epizootie. Ostatnia stwierdzona była w 1960/61 r. Walka z chorobą oparta jest głównie na stosowaniu zarządzeń sanitarno-weterynaryjnych, lecz stosowane są również szczepienia. Używane są następujące biopreparaty: surowica przeciwpomorowa, szczepionka CV oraz szczepionka lapinizowana (Armovac — A wg licencji USA). Szczepionka CV była stosowana od wielu lat w postaci jednorazowego szczepienia dawką 5 ml na zwierzę. Wyniki były na ogół dobre, ale były również liczne przypadki przełamania odporności po 2—4 miesiącach po szczepieniu. Przyczyny przełamania były różne. Dobre wyniki uzyskano przy stosowaniu szczepionki lapi-

nizowanej i to zarówno w chlewniach zdrowych, jak i w chlewniach zakażonych pomorem. W tych ostatnich uzyskiwano dobre wyniki nawet u świń gorączkujących. Odporność zależała w dużym stopniu od ilości antygeny w szczepionce.

H. Oberfeld (Polska) — przedstawił sytuację epizootyczną oraz metody walki z chorobą. Od 1958 r. stwierdza się zmniejszenie ilości ognisk pomoru. Zachorowania pojawiają się głównie w okresie jesienno-zimowym. Niektóre województwa są całkowicie wolne od choroby od szeregu lat.

Walka z chorobą oparta jest na stosowaniu zasad sanitarno-weterynaryjnych polegających na wybijaniu zwierząt w ogniskach chorobowych, dezynfekcji, izolacji zagród, kwarantannie itp. Środki te mają na celu nie tylko szybkie uzdrowienie zapowietrzonego gospodarstwa, lecz także dewastację zarazka i przecięcie dróg jego dalszego szerzenia. Stosowane są także szczepienia zapobiegawcze szczepionką CV oraz szczepionką lapinizowaną. Ta ostatnia stosowana jest tylko w tuczarniach 5 województw kraju.

Omówiono wyniki szczepień profilaktycznych oraz warunki, które winny być przestrzegane przy ich wykonywaniu. Wyniki szczepień uznano za dobre.

Na skuteczność stosowanych w Polsce metod walki z pomorem wskazuje zmniejszenie się ilości ognisk choroby, mimo zwiększenia się ilości świń i niekorzystnej z punktu widzenia zasad walki z chorobą, struktury hodowli świń opartej w dużej mierze na hodowli drobnej.

Po referatach i po dyskusji przedstawiono rezolucję w sprawie metod walki z pomorem świń. Postanowienia przedłożonej rezolucji nie odbiegają zasadniczo od rezolucji uchwalonej w tej sprawie w czasie XXIX Sesji OIE w Paryżu w 1961 r. Tekst rezolucji będzie przesłany poszczególnym krajom w terminie późniejszym.

Przedstawiający niniejsze sprawozdanie pragną zwrócić uwagę na dwa fakty związane z wynikami obrad nad pomorem świń: na różnorodność metod walki z chorobą stosowanych w poszczególnych krajach raz na wystąpienie w szeregu krajach znacznych ilości ognisk pomoru w 1961 r.

Choroba cieszyńska

Na temat tej choroby ogłoszone zostały 3 referaty.

R. Geier (Austria). Choroba pojawiła się w Austrii w 1938 r. po przyłączeniu Sudetów. W 1940 r. stwierdzono 1140 zagród zapowietrzonych. Po rozpoczęciu walki z chorobą ilość przypadków zmalała, ale w latach 1946—1949 wzrosła ponownie. W 1949 r. rozpoczęto systematyczną walkę, która polegała na obowiązku meldowania choroby przez właściciela zwierząt, na izolacji zasród względnie miejscowości zapowietrzonych, wybijaniu zwierząt w zagrodach zapowietrzonych, gotowaniu mięsa pochodzącego od świń chorych względnie podejrzanych o zakażenie się, na usuwaniu i unieszkodliwianiu w całości zwłok zwierząt padłych oraz na wprowadzeniu szczepień ochronnych. Ponadto stosowano zakaz wprowadzania do zagród zapowietrzonych nowych świń przed upływem w zimnych porach roku 6, w ciepłych zaś — 4 miesięcy po dezynfekcji końcowej i po uznaniu choroby za wygasłą.

Wyniki stosowanych szczepień okazały się skuteczne. Ilość przypadków choroby maleje systematycznie. Środki powyższe pozwalają mieć nadzieję, że kraj uwolni się w krótkim czasie od choroby.

G. Kubin (Austria) — przedstawił wyniki badań własnych nad występowaniem przeciwciał neutralizujących wirus w surowicy krwi świń szczepionych przeciw chorobie cieszyńskiej szczepionką adsorbowaną zawierającą wirus inaktywowany formolem. Do produkcji szczepionki namnażano wirus w hodowlach tkankowych. Stwierdzono, że szczepionka wywołuje znaczny wzrost przeciwciał neutra-

lizujących i że oznaczanie miana tych przeciwciał pozwala określać wartość uodporniającą szczepionki. Porównując wpływ szczepień podskórnych i śródskórnych na miano badanych przeciwciał, wykazano, że po szczepieniach śródskórnych przeciwciała pojawiały się i zanikały wcześniej, niż przy szczepieniach podskórnych. Szczepienie ponowne wykonane po 4 tygodniach po szczepieniu pierwszym powodowało znaczny wzrost ilości przeciwciał, które występowały jeszcze po 6 miesiącach.

Po scharakteryzowaniu sytuacji epizootycznej choroby cieszyńskiej przez C. Menzani (Włochy), przystąpiono do dyskusji, w której zabierała głos delegacja polska oraz przedstawiciel Czechosłowacji. Przedstawiciel Polski (H. Janowski) zapoznał zebranych z historią rozwoju choroby w Polsce oraz z metodami walki z nią. Podkreślił rolę specjalistycznego ośrodka badawczego powołanego do okazania pomocy w walce z epizootcją oraz do wykonywania badań nad biologią wirusa. Owocem współpracy nauki z praktyką była szybka likwidacja zarazy oraz uzyskanie wyników badań, z których na plan pierwszy wysuwa się pierwsze uzyskanie hodowli wirusa w hodowli tkanek (Larski).

Brucelozą

Referat na temat brucelozą bydła w Anglii wygłosił J. Ritchie. Problem ten posiada duże znaczenie ekonomiczne i sanitarne. Chorobę wywołuje typ *Br. abortus*. Inne typy zarazka (*Br. melitensis*, *Br. suis*) nie były stwierdzane w Anglii. W 1944 r. rozpoczęto szczepienia cieląt. W roku

tym ilość poronień wywołanych różnymi przyczynami wynosiła około 8%, w 1957/58 r. ogólna ilość poronień spadła do 2%, z czego 1/4 stanowiły poronienia wywołane przez brucele.

W 1960/61 r. dokonano badań nad występowaniem brucelozą w gospodarstwach nastawionych na produkcję mleka. Badano obecność pałeczek bruceleli w mleku bądź w łożysku. Stwierdzono, że 25% stad jest zakażonych i że 1% krów wydała brucele w mleku oraz 1% — z łożyskiem. U 10% zwierząt stwierdzono brucele zarówno w mleku jak i w łożysku.

W maju 1962 r. wprowadzono bezpłatną akcję systematycznego szczepienia cieląt pici żeńskiej w wieku 15—240 dni. Osobniki szczepione znaczone są w faid ogonowy. Tym sposobem dąży się do uzyskania pogłowia bydła odpornego na brucelozą a tym samym do szybkiego zwaiczenia choroby.

Ponad 94% produkowanego w Anglii mleka podda się pasteryzacji. Dzięki temu brucelozą ludzi stała się prawie wyłącznie chorobą wiejską. W 1961 r. stwierdzono 101 takich przypadków, przy czym chorobę rozpoznawano przy użyciu aglutynacji.

Po przedstawieniu wyników walki z brucelozą w Bułgarii przez Ch. Ganewa i po przeprowadzeniu nad tym problemem dyskusji, w której uczestniczyła również delegacja polska, zamknięto obrady.

Ogólnie należy stwierdzić, że konferencja dotyczyła bardzo aktualnych zagadnień epizootycznych oraz dostarczyła z tego zakresu dużo materiałów, które mogą być wykorzystywane przez naukę i praktykę.

JAN CHWALIBÓG, BOGDAN BARTOSZ

Choroba obrzękowa prosiąt w tuczarni przemysłowej

Z WZHW w Gorzowie Wlkp.
Kierownik: dr JAN CHWALIBÓG

WPPM Tuczarnia Dobięgniew
Kierownik: lek. wet. BOGDAN BARTOSZ

W drugiej połowie czerwca br. umieszczono w chlewni — kwarantannie tuczarni Dobięgniew około 1700 sztuk warchlaków, w wieku od 10 do 14 tygodni, pochodzących z terenu kilku powiatów woj. łódzkiego. Warchlaki pod względem zachowania się, kondycji i apetytu nie budziły zastrzeżeń. Po kilku dniach zaczęły występować wśród warchlaków sporadyczne wypadki zachorowań i padnięć. Opisywane przypadki różniły się pod względem objawów klinicznych i zmian anatomo-patologicznych, od zachorowań stwierdzanych poprzednio wśród warchlaków.

Najczęściej stwierdzanym (1962) schorzeniem były nasilające się i zanikające stopniowo „strzelające” biegunki oraz nieliczne przypadki chronicznej pasterelezy.

W omawianych przypadkach trudno było uchwycić obserwacją właściwy okres wylegania się choroby. Przeważnie przy porannym przeglądzie stwierdzano w chlewniach sztuki chore o sprecyzowanym obrazie klinicznym choroby, ewentualnie padłe w nocy. Choroba atakowała przeważnie sztuki o dobrej lub najlepszej kondycji. U sztuk chorych stwierdzano obrzęk powiek, czasem zupełnie zamykający szparę oczną. Obrzęk przechodził często na policzki i podgardle. U kilku sztuk stwierdzono obrzęki stawów nadgarstka kończyn przednich i stawów skokowych kończyn tylnych. Warchlaki zmuszone do ruchu wykazywały sztywność karku, kończyny przednie stawały wyraźnie skośnie w bok. Obserwowano silną duszność z „lapaniem” powietrza, niepokój. W zaawansowanym stadium choroby występowały niedowłady i porażenia kończyn. Sztuki, u których wystąpiła duszność, wszystkie padły. Temperatura chorych zwierząt w większości wypadków podwyższona.

Zwierzęta chore o silnie zaawansowanych objawach chorobowych poddawano ubojowi z konieczności. Wypadki lżejsze leczono. Stosowano detreomycynę (zastrzyki domięśniowe) suiforinę i kardiamid. Na podstawie obserwacji, iż w kojcach, gdzie zaszedł wypadek zachorowania jednego zwierzęcia, po jakimś czasie zachorowywały dalsze, całe pogłowia takich kójców poddawano leczeniu, stosując detreomycynę w karmie. Efekty lecznicze u warchlaków chorych były odwrotnie proporcjonalne do zaawansowania objawów i zmian chorobowych.

Zabiegi profilaktyczne z reguły dawały pozytywne rezultaty. Wszystkie sztuki padłe sekcjonowano. W większości wypadków stwierdzano następujący obraz anatomo-patologiczny: obrzęki w zakresie głowy, zwiększona ilość płynu w jamie brzusznej, nitki włóknika na ścianach jamy brzusznej i pętlach jelit. Zapalenie żołądka i jelit o różnym stopniu nasilenia. Mięsień sercowy zwiotczały wypełniony lakowatą krwią. Zaobserwowano, iż najczęściej ulegały chorobie zwierzęta silnie zarobaczone (glistnicą). Trzy warchlaki były sekcjonowane komisyjnie. Zmiany jak wyżej, z tym, że u wszystkich sztuk stwierdzono silne wypełnienie żołądków karmą, u dwóch warchlaków ostre krwotoczne zapalenie żołądka i jelit połączone z lekkim obrzękiem ścian jelit cienkich, krezki oraz krezkowych węzłów chłonnych.

Zywnienie warchlaków (otręby pszenne, śrut jęczmienny, mleko, zielonka-mieszanka, Biotan, sól, kreda) nie budziło zastrzeżeń.

WZHW w Gorzowie Wlkp., w omawianym w niniejszym doniesieniu okresie czasu (15.VI.—6.VII. 62) wykonało 10 badań bakteriologicznych. W 10 wypadkach tuczarnia nadesłała wycinki narządów wewnętrznych padłych warchlaków, w jednym do-